

Дорогі шестикласники!

Шановні вчителі та батьки!

Чи знаєте Ви, що у графа Параграфа з'явився надійний друг, помічник і сподвижник — пан Текст. У парі вони допоможуть нам у 6-му класі спізнати секрети, які криють у собі Лексика і Словотвір, Іменник і Прикметник, Числівник із Займенником, навчать нас милозвучному мовленню, умінню слухати, запам'ятовувати, аналізувати, порівнювати, виразному і вдумливому читанню, допоможуть оволодіти здібностями вживати у спілкуванні розмовно-побутовий і науковий, офіційно-діловий та публіцистичний стилі мовлення, а ще — безмежно розмаїтий світ художньої мови.

Хочете знати, як із намистинок бісеру виходить високохудожня таріль, або що сказав Джон Леннон про секрет успішності людини, чому ми сміємося, читаючи твори Остапа Вишні та насолоджуємося вишиванкою, чи стала людина хазяїном природи і космосу? Тоді Вам потрібен саме цей посібник. І це лише маленька дешифрація таємниць, якими щедро готовий поділитися Текст.

Ми вже знаємо, що, сліпо довіряючи Параграфові, забувши про його побратима, можна стати грамотною і навіть освіченою людиною, але малоцікавою співрозмовником, далекою від всебічних інтересів та розвитку. Адже, як сказав поет, світ нашого спілкування — «то не просто мова, звуки, не словникові холоди, в них чути жар, і біль, і муки, чуття єдиної родини».

Тому вивчення української мови не лише як набору граматичних правил й епізодичних вправ, а за чотирма змістовими лініями (мовленневою, мовною, соціокультурною, діяльнісно-стратегічною), у центрі яких поставлено текст, є сучасним і навіть спрямованим у майбутнє.

УВАГА! Оригінальним є зміст, поданий у кінці посібника, оскільки у ньому є колонка для самостійного заповнення. Учні можуть проставляти у ньому дату виконання, щоб краще запам'ятати, коли відбуватиметься той чи інший урок, а також не забути вчасно виконати домашнє завдання. Батьки отримують змогу проконтролювати за цією табличкою зміст того, що вивчають і повинні знати та вміти їхні діти. Ну, а для вчителів зміст є нічим іншим, як календарно-тематичним плануванням уроків української мови у 6 класі.

Тож успіхів усім нам в освоєнні «космосу» Української Мови!

Автори

УРОКИ № 50-51

Послідовний і паралельний види зв'язку речень у тексті. Складний план.	Особливості творення іменників. Букви <i>е, и, і</i> в суфіксах <i>-ечок, -ечк, -ичок, -ичк, -инн(я), -енн(я), -інн(я), -ив(о), -ев(о)</i> .	Роль людини в освоєнні космосу.	Критична оцінка вчинків та подій.
Робота над помилками, допущеними в диктанті та тестових завданнях.	<i>Не</i> з іменниками.		Добирання аргументів для доведення припущень.

ОСВОЄННЯ ЛЮДИНОЮ КОСМОСУ

Якось Герман Титов сказав:

— Заздрю сьогоднішньому *немовляті*, майбутньому пілоту-космонавту. Він перестане бути *невільником* нашого космічного *неуцтва*, і в нього буде, перш за все, приємне *напруження* дослідницької роботи.

Герман мав на увазі, що в повному обсязі космонавт займеться *дослідженням* лише при міжпланетних рейсах. Полетить, скажімо, на Місяць і, звичайно, серйозно займеться *вдосконаленням* наукових пошуків. Так, напевно, і буде. Але ми вже й тепер космонавти-дослідники. Четверо *небесних* братів, у тому числі і Титов, певною мірою займалися цією роботою. Від початку до кінця польоту я проводив наукові *спостереження*. Це вже нове — розвідка *не планети*, а цілого Всесвіту. Нове, звичайно, для космонавта. Знаряддя для цих *досліджень* був кіноапарат. Я фотографував чудові космічні пейзажі, Землю в час сходу і заходу Сонця, намагаючись «схопити» всю гаму і весь *нелад* незвичайних барв...

І мрієш, як *подушечкою* підстелюється тобі під голову ніжна *травичка*. Уявляєш *прядиво* стиглих колосків пшениці, м'яке *куриво* недотоптаного вчора вогнища, *місиво тілець* хлопчаків, що борюкаються поруч, і дитяче *марєво* обрію, яке ніби втікає від тебе. Вслухаєшся у *шарудіння* злегка підсохлого на палючому сонці *гарбузиння* та *картоплиння*. Бачиш, як коли *дужечкою*, а коли *кружечком* чи *вузличком* тягнеться по небу *вогничок місячного* світла.

Хотілося нічого не пропустити, всі подробиці схопити і кіноапаратом, і зором, і *пам'яттю*, ввібрати душею.

(За М. Мельниковим; 207 слів.)

Ще за життя батька він князував у Смоленську й Чернігові, часто заступав його у боротьбі з половцями, виконував дипломатичні місії. Здобув популярність організацією вісімдесяти трьох спільних успішних походів князів проти половців. Під час київського повстання тисяча сто тринадцятого року боярська верхівка запросила Володимира Мономаха на князування до Києва. Придушивши повстання, Володимир Мономах змушений був піти на поступки народу, видавши закон, який полегшив становище селян і городян, скасував рабство за борги. Скликав Любецький з'їзд тисяча дев'яносто сьомого року, який зібрав багато родичів-правителів з династії Рюриковичів — близько півтора десятка. Не було вини Володимира в тому, що двоє із них усерйоз посперечалися, після чого Давид Ігорович виколов очі Василькові Теробовельському. Відновив Мономах великокнязівську владу на двох третіх давньоруських земель і тимчасово затримав процес остаточного роздроблення Київської держави.

Полководець, політик, письменник «був красивий лицем, очі у нього були великі, волосся рудувате й кучеряве, чоло високе, борода широка. Зростом він не був особливо високий, але міцний тілом і дуже сильний». На схилі своїх років Володимир Мономах із задоволенням згадував: «Я своїми руками стриножив у лісових пущах десятки три диких коней. Два рази тури піднімали мене разом з конем на роги, олень бив мене рогами, лось ногами топтав, а другий кол, дикий вепр зірвав у мене зі стегна меч, ведмідь укусив коліно, а рись один раз, скочивши мені на стегна, звалила разом із конем...».

Як дослідили історики, він помер за п'ять до третьої у Києві дев'ятнадцятого травня тисяча сто двадцять п'ятого року, не доживши до сімдесят третього літа свого життя. Увесь народ щиро оплакував свого правителя.

(За Іваном Крип'якевичем; 275 слів.)

Завдання.

1. Прочитай текст мовчки.
2. Визнач його тему та основну думку, засоби зв'язку речень у ньому.
3. Вислови своє ставлення до особистості і діяльності князя Володимира Мономаха.
4. Випиши з тексту числівники в окремі ряди за таким порядком: 1) кількісні числівники на позначення цілих чисел; 2) дробові; 3) збірні; 4) неозначено-кількісні; 5) порядкові.

5. Доповни ряди числівників (крім останнього) власними прикладами.
6. Простеж, за допомогою яких числівників позначено дати і точний час подій.
7. Розглянь ілюстрації.

8. Переклади з російської та англійської словосполучення на позначення точного часу і запиши їх українською в послідовності розташування годинників.

Три часа; the quarter to three; тринадцять сорок три; девять минут одиннадцатого; ten minutes past twelve; без двадцати двух минут четыре часа.

9. Зроби висновки про використання кількісних та порядкових числівників в українській мові на позначення точного часу.
10. Утвори словосполучення за зразком.

Зразок: Два хлопчики — двоє хлопчиків.

Сім дівчат — ...; тридцять три інженери — ...; сімсот шістдесят вісім акторів — ... .

11. Порівняй відмінки іменників, сполучених з власне кількісними та збірними числівниками. Виділи орфограми.
12. Третю пару словосполучень уведи в самостійно придуманні речення.
13. Запиши словами подані числівники.

7/11; 14/125; 1,5; 15,7.

14. Запиши словами, перевівши подані цілі числа у знаменник дробових.

Сімнадцять — три сімнадцятих; двадцять шість — ...; чотириста сорок п'ять — ...; сто дев'яносто — ... .

15. Запиши подані числівники у два стовпчики: 1) з ь знаком на кінці простих числівників або кожної частини складного числівника; 2) без ь знака на кінці.

Дев'ят..., шість...надцят..., п'ят...десят..., дев'ят...надцят..., шість...десят... шість...

16. Виконай завдання, додатково запропоновані вчителем.

94.	Уживання займенників для зв'язку речень у тексті.	Відмінювання, правопис неозначених та заперечних займенників. Тренувальні вправи.	Леся Українка.	Усвідомлення будови предмета вивчення.		105
95.	Аудіювання тексту.	Контрольна робота (диктант).	Соломія Крушельницька.	Узагальнення мовних закономірностей.		107
96.	96. Особливості стилістичного вживання окремих займенників.	Відмінювання присвійних займенників.	Остап Вишня.	Моделювання мовних та позамовних явищ.		109
97.	Висловлювання на основі прочитаного.	Відмінювання вказівних та означальних займенників.	Василь Симоненко.	Оцінювання краси у мовних явищах та творах мистецтва.		112
98.	Закріплення мовленнєвих навичок.	Контрольна робота №6. Числівник. Займенник. <i>Тестові завдання.</i>	Я і видатні українці.	Оцінювання результатів мовленнєвої діяльності.		115
99.	Робота над помилками, допущеними у тестових завданнях.	Лексикологія.	Я як особистість.	Узагальнення способів формування опорної лексики.		117
100.	Узагальнювальне аудіювання.	Словотвір і орфографія.	«Світ моїх захоплень».	Узагальнення способів усвідомлення будови предмета вивчення.		120
101.	<i>РМ-23. Особливості побудови оповідання. Усний твор-оповідання за жанровою картиною і протистим планом.</i>	Основні орфограми, вивчені впродовж року (практично).	Можливості проявити себе.	Узагальнення способів планування пізнавально-мовленнєвої діяльності.		123

102.	<i>РМ-24. Письмовий твір-оповідання на основі побаченого за простим планом.</i>			Узагальнення способів здійснення мовленнєвої діяльності.		123
103.	Робота над помилками, допущеними у письмовому творі.	Морфологія і орфографія.	Захоплення, здібності і працелюбність.	Узагальнення способів коригування мовленнєвої діяльності.		127
104.	Порівняльне читання вголос і мовчки.			Узагальнення способів аналізу результатів пізнавальної діяльності.		127
105.	Закріплення мовленнєвих навичок.	Повторення вивченого у 6-му класі.	Канікули.	Узагальнення способів моделювання пізнавальної діяльності.		131